

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Факультет будівництва та архітектури
Кафедра гуманітарної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Викладач: Лазарева Марина Леонідівна

Е-mail: lazarevaml@lnup.edu.ua

Кабінет: 403а (головний корпус)

Кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри гуманітарної освіти Львівського національного університету природокористування. Викладач з 10-річним досвідом, автор понад 60 наукових публікацій та 30 навчально-методичних розробок.

Курси: "Філософія", "Філософія сталого розвитку", "Психологія", "Психологія сім'ї", "Соціологія".

Наукові інтереси: соціальна філософія, постгуманістичні студії, футурологія та перспективи людства в умовах технологізації, енвіронменталізм.

Анотація курсу: навчальна дисципліна "Філософія сталого розвитку" є дисципліною загальноуніверситетського вибору, що належить до циклу загальної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти та викладається у 1 семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Підсумковий контроль – залік.

Мета та цілі курсу. Метою навчального курсу є формування у здобувачів цілісного уявлення про ідеї, стратегії і базові принципи сталого розвитку; розширення світогляду молодого покоління знаннями з глобалістики та екоетики; формування цілісної картини становлення вчення про ноосферу як елемента стратегій сталого розвитку; змалювання глобалізаційних тенденцій сучасності й розкриття потреб та потенціалу українського суспільства у цій сфері тощо.

Формат курсу: проведення лекцій, семінарських занять та консультацій для кращого розуміння тем, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань. У процесі навчання проводяться різні види лекцій, зокрема тематичні лекції, лекції-дискусії, проблемні лекції. Семінарські заняття проводяться у вигляді семінарів-диспутів, семінарів з виступами здобувачів. Використовуються також ігрові та інтерактивні методи навчання (дидактичні, ділові ігри, ігрове моделювання ситуацій). На семінарських заняттях застосовуються такі методи як дослідження, самостійна робота, творчі завдання, підготовка есе та інтелектуальних карт, розбір ситуацій із практики тощо.

СХЕМА КУРСУ			
Тема	Кількість годин		
	Л	С	С / Р
Тема 1. Глобалізація як цивілізаційний феномен: історія та сучасність	2	2	2
Тема 2. Глобальні цивілізаційні загрози та еко-майбутнє людства	2	2	3
Тема 3. Сталий розвиток – ідея екогуманістичної перспективи людства	2	2	3
Тема 4. Концепція сталого розвитку: еколого-економічна дилема		2	4
Тема 5. Людський та соціальний капітал у контексті сталого розвитку	2	2	3
Тема 6. Людство як суб'єкт сталого розвитку		2	4
Тема 7. Сталий розвиток як етап ноосферної планетизації людства	2	2	3
Тема 8. Екоетична дилема сталого розвитку людства	2	2	3
Тема 9. Проблеми глобальної справедливості та солідарної відповідальності		2	4
Тема 10. Освіта для сталого розвитку і зелена педагогіка		2	4
Тема 11. Цілі сталого розвитку в Україні		2	4
Тема 12. Принципи сталого розвитку у галузі архітектури		2	4

та містобудування			
Тема 13. Екологічно доцільні архітектура і будівництво	2	2	3
Тема 14. Філософія новітніх арколוגій		2	4
Разом	14	28	48
Усього		90	

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Зміст теми	Рекомендовані теми для самостійної та науково-дослідної діяльності
Тема 1. Глобалізація як цивілізаційний феномен: історія та сучасність	Поняття глобалізації та інтеграційних тенденцій. Етапи глобалізаційної інтеграції: колонізація, європеїзація та американізація. Концепції поміркованої та радикальної глобалізації. Антиглобалізм.	Розробіть мультимедійну презентацію на тему "Колонізація". Проаналізуйте європейську експансію і дослідіть, які наслідки це мало для народів світу. Простежте трансформацію культур народів світу з зв'язку з глобальним поширенням західних цінностей.
Тема 2. Глобальні цивілізаційні загрози та еко-майбутнє людства	Глобальні загрози сучасності. Е. Тофлер про екоризики, екозагрози та екомайбутнє людства. Римський клуб і глобальне прогнозування розвитку людства.	Створіть мультимедійну презентацію, в якій буде відображено глобальні загрози світу очима сучасних митців (графіті, street art, інсталяції, проекти тощо). Прочитайте та проаналізуйте одну доповідь Римського клубу на Ваш вибір. Чи згодні Ви із авторами у їхніх висновках?
Тема 3. Сталий розвиток – ідея екогуманістично і перспективи людства	Становлення філософії глобальних проблем та конституювання ідеї сталого розвитку людства. Ефективне суспільство як основа сталого розвитку. Моделі ефективних суспільств. Глобальні сценарії розвитку людства.	Перегляньте відео за посиланням нижче: https://youtu.be/dKdOh8O8RCg Чи вдасться, на Вашу думку, людству досягти перерахованих цілей до 2030 року? Що заважає нам у процесі реалізації стратегій сталого розвитку? Спробуйте організувати зі своїми друзями / одногрупниками / колегами "екологічний клуб", придумайте для нього назву та складіть базові принципи його

		функціонування.
Тема 4. Концепція сталого розвитку: еколого-економічна дилема	Тріада "суспільство-технологія-довкілля" у філософії сталого розвитку. Мегаризики технологічного суспільства. Стратегії оптимізації життєдіяльності суспільства з довкіллям. Наукові знання та технологічні ноу-хау як ресурси сталого розвитку. Регіональні та національні концепції сталого розвитку.	Проведіть дослідження на тему "Корупція". Проаналізуйте історію виникнення явища, рівень поширеності у світі та стратегії боротьби із нею різних країн.
Тема 5. Людський та соціальний капітал у контексті сталого розвитку	Поняття людського потенціалу. Євгеніка і шлях до трансгуманізму. Соціальний капітал та його виміри. Трансформація соціальних вартостей і норм в умовах глобалізації. Екологічний соціальний капітал. Демографічні моделі та їх вплив на формування соціального капіталу.	З'ясуйте, що таке гіпертолерантність та знайдіть щонайменше 5 прикладів її прояву у сучасному світі. Проведіть дослідження на тему "Трансгуманізм". З'ясуйте, що це за течія, які передумови її появи і прогнози її послідовників. Проаналізуйте демографічну теорію Томаса Мальтуса.
Тема 6. Людство як суб'єкт сталого розвитку	Філософський аналіз феномену людства. Цивілізаційні засади консолідації людства. Ідеї глобального суспільства та глобального парламенту. Інтернетизація людства як ефективний спосіб культурного обміну. Глобалізація і культурне розмаїття. Поняття "глокалізації".	Прочитайте уривок "Руйнівник" із праці Т. Фрідмена "Лексус і оливкове дерево". Проаналізуйте запропоновані автором приклади глокалізації. З'ясуйте, що означає поняття "електронне стадо". Складіть порівняльну таблицю переваг та недоліків інтернетизації.
Тема 7. Сталий розвиток як етап ноосферної планетизації людства	Поняття ноосфери. Концепції ноосфери В.Вернадського і П.Тейяра де Шардена. Інформаційне суспільство як етап	Порівняйте наукові і позанаукові підходи до трактування ноосфери. Проведіть дослідження на тему "Штучний інтелект".

	ноосферогенезу. Космічні стратегії ноосферогенезу.	
Тема 8. Екоетична дилема сталого розвитку людства	Традиційна етика та її принципи. Універсалістська етика обов'язку. Біоетика та коло її проблем: Етика благоговіння перед життям А. Швейцера. Етика відповідальності Г.Йонаса. Етика доброчесності Е.Макінтайра. Діалогічна етика Е.Левінаса. Екогуманізм як світоглядно-етична парадигма сталого розвитку. Ідея глобальної етики.	Дослідіть давні традиції джайнізму і їх етику благоговіння перед життям. Якщо порівнювати західний та східний типи світогляду, який з них, на Вашу думку, є більш "дружелюбний" до природи? Чому? Прочитайте книгу Дена Брауна "Інферно" (або перегляньте однойменний фільм Рона Говарда, 2016) та проаналізуйте теорію Бертрана Цобріста. На Вашу думку, його теорія екологічно доцільна? А етично?
Тема 9. Проблеми глобальної справедливості та солідарної відповідальності	Глобальна та соціальна справедливість. Гуманітарний капітал суспільства як показник сталого розвитку. Космополітична мораль і екологічна відповідальність. Солідарна відповідальність за реалізацію стратегії сталого розвитку людства. Ідея Екологічної Конституції Землі.	Прочитайте статтю Ю. Туниці "Екологічна Конституція Землі: сутність і концептуальні засади". Проаналізуйте ідею автора. Напишіть творче есе на тему "Справедливість: міф чи реальність?". Розгляньте поняття справедливості в індивідуальній, соціальній та глобальній перспективі.
Тема 10. Освіта для сталого розвитку і зелена педагогіка	Поняття випереджаючої освіти. Засадничі принципи екологічної освіти. Соціокультурний зміст освіти для сталого розвитку. Медіаосвіта у процесі формування світогляду людини.	Проаналізуйте стан університетської освіти у світі. Складіть Топ-10 вищих навчальних закладів, у яких Ви б хотіли навчатись. Що Вас у них приваблює? Оберіть одну з аудиторій у ЛНУП, у якій Вам подобається займатись найменше. Створіть образ аудиторії, у якій Вам би сподобалось працювати.
Тема 11. Цілі сталого розвитку	Україна в контексті європейського вибору.	Проаналізуйте книгу "УКРАЇНА 2030: Доктрина

в Україні	Основні напрями та пріоритети забезпечення сталого розвитку в Україні. Доповідь Б.Гаврилишина "До ефективних суспільств: Дорогокази в майбутнє".	збалансованого розвитку". Чи вдасться, на Вашу думку, Україні досягти поставлених цілей до 2030 року? Чому? Як вплине на реалізацію стратегії сталого розвитку війна, яка розгорнулася на території України у 2022 році?
Тема 12. Принципи сталого розвитку у галузі архітектури та містобудування	Урбанізація та міграція як чинники формування глобального космополітичного суспільства. Збалансоване містобудування і його принципи. Мова сталої архітектури XXI ст.	Проаналізуйте міста майбутнього у фільмах-антиутопіях. Які принципи вкладались у їх побудову? Чи вважаєте Ви їх доцільними та ефективними? Відповідь обґрунтуйте. З'ясуйте, що таке відео екологія.
Тема 13. Екологічно доцільні архітектура і будівництво	Екологічні вимоги до проектування, будівництва і матеріалів. Житловий будинок як середовище розвитку та життєдіяльності людини. Жива оселя – здорова людина.	Зробіть мультимедійну презентацію на тему "Smart home". Складіть список найбільш ефективних та екологічно нешкідливих матеріалів для будівництва.
Тема 14. Філософія новітніх аркологій	Поняття аркологій та філософські засади їх проектування. Смарт-міста постіндустріального суспільства. Екополіси майбутнього.	Дослідіть особливості побудови розумного міста Сонгдо у Південній Кореї. Проаналізуйте принципи побудови аркологій у проектах Паоло Солері. Дослідіть історію побудови будівлі Сент-Мері Екс 30 в Лондоні (30 St Mary Axe, неформально "The Gherkin"). Складіть порівняльну таблицю переваг та недоліків цієї споруди.

Методичне забезпечення курсу. Хід семінарських занять, форми роботи зі здобувачами, тематика наукових есе, творчі індивідуальні навчально-дослідні завдання і порядок їх виконання, рекомендовані для самостійного опрацювання першоджерела відображені у методичних рекомендаціях:

Лазарева М. Філософія сталого розвитку. Методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальностей "191 – Архітектура та містобудування" і "192 – Будівництво та цивільна інженерія". Львів. 2022. 24 с.

Лазарева М. Філософія сталого розвитку. Методичні рекомендації до семінарських занять і самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей. Львів. 2023. 24 с.

Система оцінювання та методи контролю. Оцінювання за навчальною дисципліною "Філософія сталого розвитку" проводиться за 100-бальною шкалою, які можна набрати, працюючи на семінарських заняттях і виконуючи самостійні навчально-дослідні завдання.

Методи контролю

1. Усний контроль (опитування, дискусія, брейн-стормінг, ділова гра тощо).
2. Письмовий контроль (самостійна і контрольна роботи, есе, кросворди, термінологічний диктант тощо).
3. Тестовий контроль (поточне та підсумкове тестування).
4. Індивідуальні навчально-дослідні завдання (підготовка інтелектуальної карти, написання есе).
5. Графічний контроль (графічне зображення понять, термінів, складання інтелектуальних карт тощо).

Види контролю: поточний, проміжна та семестрова атестація, підсумковий.

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам

Поточне оцінювання (разом 100 балів)														
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	Тема 14	ІНДЗ
5	6	6	6	6	6	6	6	5	5	5	6	6	6	20

Академічна політика курсу. Успішне вивчення курсу передбачає самостійне виконання здобувачами усіх навчальних завдань у визначені терміни, відпрацювання пропущених занять і регулярний контроль за результатами навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з врахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей). Відпрацювання пропущених занять відбувається згідно із графіком відпрацювання пропущених занять у вільний від занять час. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, проходження практики закордоном тощо) навчання може відбуватись в онлайн-формі за умови погодження цього процесу із керівником курсу.

Політика академічної доброчесності передбачає, що здобувач самостійно виконує усі поставлені перед ним завдання курсу, робить посилання на джерела інформації у разі використання ним ідей, розробок, тверджень інших авторів, дотримується норм законодавства про авторське і суміжні права, надає достовірну інформацію про

результати своєї власної діяльності і використанні методики досліджень, толерантно ставиться до колег, будує контакти з оточуючими на основі загальнолюдських цінностей та принципів гуманізму. Здобувач повинен дотримуватись "Кодексу академічної доброчесності науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Львівського національного університету природокористування" та усвідомлювати, що порушення принципів академічної доброчесності тягне за собою відповідальність.

Консультацію щодо виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, а також додаткову інформацію з курсу можна отримати у викладача у період його робочих годин.

Рекомендована література, бібліотечні та інформаційні ресурси

Основна література:

1. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя. Київ: Альтерпрес, 2004. 100 с.
2. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Київ: Лібра, 2001. 399 с.
3. Рижак Л. Філософія сталого розвитку людства: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ імені І. Франка. 2011. 518 с.
4. Семенюк Е. Філософські засади сталого розвитку. Навч. посібник. Львів, 2002. 200 с.
5. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2017. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

Додаткова література:

1. Андреева Т. Від феномену людини до феномену людства. Донецьк, 2002.
2. Андрущенко В. Організоване суспільство. Київ: Основи, 2006. 342 с.
2. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. Київ: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 109 с.
3. Бернардо Дж. Біоетика. Філософське обґрунтування. Вісник НАН України. 2001. № 11.
4. Булатов М., Малеев К., Загороднюк В., Солонько Л. Філософія ноосфери. Філософський зміст і сучасний смисл феномена ноосфери. Київ: Наук. думка, 1995. 152 с.
5. Вернадський В. Вибрані праці. Київ: Наукова думка, 2005. С. 266–275.
6. Висоцька О. Освіта для сталого розвитку: науково-методичний посібник. Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. 200 с.
7. Вовк В. Перспективи для України. Київ: Орієнтири, 2000. 276 с.
8. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє. Доповідь Римському клубові. Київ: Основи, 1993. 238 с.
9. Замула І., Давидова І., Кірейцева Г., Корбут М., Травін В. Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект. Навчальний посібник. Житомир: ЖДТУ, 2017. 200 с.

10. Кушерець В. Знання як стратегічний ресурс суспільних трансформацій. Київ, 2002. 248 с.
11. Програма дій "Порядок денний на XXI століття". Київ: Інститут сталого розвитку: Інтелсфера, 2001. 52 с.
12. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології. Київ: Кліо, 2015. 680 с.
13. Садовенко А., Серета В., Масловська Л., Тимочко Т. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник. Київ, 2011. 392 с.
14. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки. Львів: Світ, 2006. 152 с.
15. Стратегії сталого розвитку: навч. посіб. / В. Добровольський, Є. Безсонов, Г. Непеїна, Д. Крисінська, Н. Сербулова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с.
16. Сорос Дж. Криза глобального капіталізму. Київ: Основи, 1999. 259 с.
17. Туниця Ю. Екологічна Конституція Землі: сутність і концептуальні засади. *Вісник Національної академії наук України*. 2005. № 11. С. 32-42.
18. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
19. Фермеєрс Е. Очі панди. Філософське есе про довкілля. Львів: Стрім, 2000. 65 с.
20. Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. Львів, 2002. 624 с.
21. Фукуяма Ф. Великий крах. Людська природа і відновлення соціального порядку. Львів: Кальварія, 2005. 380 с.
22. Цигичко С. Екологія в архітектурі і містобудуванні : навч. посібник. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2012. 146 с.
23. Donella H. Meadows et. al. *The Limits to Growth*. New York: Universe Books, 1972.
24. Donella H. Meadows et. al. *Beyond the Limits*. White River Junction: Chelsea Green Publ, 1992.
25. Robertson R. Globalization or Glocalization? *Journal of International communication*. 1994. P. 33-52.

Бібліотечні ресурси:

- Наукова бібліотека Львівського національного університету природокористування (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1).
- Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка (м. Львів, вул. В. Стефаніка, 17).
- Львівська обласна наукова бібліотека (м. Львів, проспект Шевченка, 13).
- Наукова бібліотека ЛНУ ім. І. Франка (м. Львів, вул. Драгоманова, 5, 17).
- Центральна міська бібліотека ім. Лесі Українки (м. Львів, вул. Мулярська, 2а).
- Бібліотека Львівської комерційної академії (м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10).

Інтернет-ресурси:

<https://sdgs.un.org/goals>

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

https://chtyvo.org.ua/authors/Rudenko_Mykola/Enerhiia_prohresu_Vybrani_pratsi_z_ekonomii_filosofii_i_kosmologii/

https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/ehatika_i_ehstetika/jonas_gans_princip_vidpovidalnosti/36-1-0-1438